

In de 4de en 5de eeuw hadden de Saksers — zoogenoemd, misschien meest Friezen — van de departementen Pas de Calais en de Somme af tot aan den mond van de Loire zoo talrijke nederzettingen, dat de Romeinen daar zelfs een *Comes littoris Saxonici* aangesteld hadden (Cf. *Bull. Soc. d'Anthropol.*, T. II, 1861, pag. 375, T. IV, pag. 486; IIe Série, T. I, pag. 703; *Mémoires Soc. d'Anthropol.*, T. I, pag. 14).

En nu verdient het opmerking, dat de naam van het dorp, waarbij de wierde lag, die twee der zuiver Germaansche schedels uit Groningen bevatte — Saaxum namelijk — oudtijds volgens VAN DEN BERG (*Handboek der Middel-Nederlandsche Geographie*, 2e dr., 1872, pag. 129) Saxenheim was. Of het nu stellig en zeker Saksers waren en geen Friezen, die zich hier neêrgezet hadden valt niet zoo zeker te beslissen, trouwens in de middeleeuwen schijnt men dikwijls geen groot onderscheid gemaakt te hebben tusschen deze beiden. Zoo zou zelfs uit dit oogpunt beschouwd MELIS STOKÉ's meêdeeling

• dat al tland beneden Nimaghen

• Wilen Neder Zassen hiet (I. vs. 42—43)

en

• Die Neder Zassen heten nu Vriezen (I. vs. 76)

tegen de aanmerkingen van HUIJDECOPER (ad l. c.) verdedigd kunnen worden.

Van het bestaan eener zuiver Germaansche strandbevolking ook in erkend niet-Germaansch land getuigt ook de geschiedenis van de uitbreiding des Christendoms. Zoo vinden we bij P. ALBERDINGK THIJM in *Karel de Grooten en zijn eeuw*, op pag. 5 opgeteekend:

WILLIBROD predikte langs de zee kust tot aan Grevelingen, dewijl hij tot bisschop der Friezen benoemd was en de Friezen zich al meer en meer Zuidwaarts langs de kusten hadden uitgebreid, zoodat ongeveer tot aan Scalae (Calais) toe een Saksisch-Friesch volk woonde (zie verder *ibid.* pag. 6—8).

De slotsom, waartoe ik dus in afwijking van den schrijver — en op grond van zijn eigen onderzoekingen meen te moeten komen, is deze: dat langs de kust van Groningen, evenals dit voor andere streken van de Noordzee-kust aangetoond is, een zuiver Germaansche bevolking geleefd heeft, terwijl meer naar het binnenland een brachycephale bevolking woonde, tot waar andere Germanen van het Oosten af opgedrongen waren.

---

*Verslag van de Wetenschappelijke Vergadering, gehouden Maandag 10 Juli
1882, om 1.30.*

Dr. VAN KLEEF geeft eene beschrijving van de door hem met goed gevolg verrichte maagsectie. Aangezien het geval reeds in n°. 25 van het *Tijdschrift voor Geneeskunde*, blz. 436, vrij uitvoerig is gepubliceerd, zoo wordt men voor bijzonderheden daarheen verwezen. Spreker deelde vervolgens den verderen loop der ziekte mede en deed opmerken dat de spijsvertering bij patiente nog even gebrekkig is. De atonie van den maagwand schijnt zoodanige vorderingen gemaakt te hebben, dat van normale krachtige peristaltische bewegingen geen sprake meer is, waardoor

z. i. het langzaam terugkeeren van de dilatatie der maag moet toegeschreven worden. De stenose van den pylorus toch is opgeheven en dat slechts een onvolkomen afsluiting tusschen maag en duodenum bestaat blijkt uit de onmiddellijk volgende duidelijk aantoonbare vulling van duodenum en dunne darmen door ontwikkeling van koolzuur in de maag. Van de twee oorzaken van het ontstaan van maagverwijding, vermeerderde weêrstand aan den pylorus en zwakte van den spierrok der maag, kan de eerste nagenoeg zeker buitengesloten worden en is voor de tweede als hoofdgrond de langen duur van het maaglijden aan te voeren. Patiente is dan tegenwoordig nog verplicht om van tijd tot tijd, soms dagelijks, soms alle 2 à 3 dagen, gewoonlijk 's avonds, haar maag door middel van de maagpomp te ontlasten.

Bovendien bestaat haar voeding grootendeels uit vloeibare, licht verteerbare spijsen: melk, bouillon, eieren en vleesch. Voor geregelde darmontlasting wordt door het nemen van Carlsbader zout gezorgd.

Het lichaamsgewicht houdt zich in den laatsten tijd op dezelfde hoogte. Of schoon nog mager kan zij hare gewone huiselijke bezigheden waarnemen.

Hierna werd door spreker de patiente aan de vergadering voorgesteld, waarbij deze zich kan overtuigen van den vrij voldoende gezondheidstoestand en van het goed gevormde lineaire litteeken in den buikwand. Aangezien patiente na eenig aarzelen bereid was de bestaande dilatatie bij haar te laten aantoonen, werd hare maag met koolzuur gevuld en werden hierdoor de begrenzingen zoo duidelijk mogelijk door de slappe buikbeksels zichtbaar. De direct hierop volgende vulling van duodenum en dunnen darm met gas was eveneens zeer gemakkelijk te zien, alsook de opvallende duidelijkheid der peristaltische bewegingen aan den uitgezette maagwand.

Het uitgesneden pylorusgedeelte werd nu aan de vergadering vertoond en verklaard.

Ten slotte werden nog eenige inlichtingen gegeven aan enkele H.H. over het aanwenden der RYDIGIER'sche maagklemmen en over eventuele moeilijkheden bij het aanleggen van de hechtingen in den buikwand.

Daarna deelt de Heer Dr. J. A. KORTEWEG de volgende ziektegeschiedenis mede van een lijder, bij wien door hem eene resectie van de maag gedaan is.

N. STOKVIS, vrij krachtig man van middelbaren leeftijd, trachtte 22 Febr. 1882 door het innemen van zwavelzuur suicide te plegen. Zes uren na het ongeval werd patient in het Ned. Isr. Ziekenhuis ingebracht. Na eenige dagen schijnbaar volkomen genezing.

In de eerste week van Maart openbaarde zich bij hem een typhus abdominalis (?): snel stijgen der temperatuur, continue koorts van 39—40.5, zeer sterk verspreid exantheem, obstructio alvi, genezing per lysin. Voeding uitsluitend met melk.

Gedurende de reconvalescentie begon patient te braken, aanvankelijk zeer menigvuldig, later zeldzaam doch overgroote quantiteiten, steeds zonder galkleur. Geen oesophagus-strictuur. Voeding door pepton-clysmas.

Tegen 't einde van Maart werd ééns per dag gebraakt. Hij gebruikte toen niets als ijs en een julapium met Ac. mur. per os. Het braaksel was dienovereenkomstig lichtrood en bijna volkomen helder.

Wegens de zeer snel voortgaande inanitie en twee opvolgende Joodsche feestdagen zag ik mij op den morgen van den 30sten Maart genoodzaakt een weinig

overhaast de pylorusresectie te beproeven. 's Middags ten 2 ure werd deze bij gebrekkige voorbereiding en gebrekkige assistentie door mij verricht. Bepaalde fouten werden, zooveel ik zulks kan beoordeelen, niet begaan.

De dwarsche incisie door de buikbekleedselen leverde later bij het hechten groote moeilijkheden op. Bij mannen, met ingevallen buik en gespannen buikbekleedselen, verdient ze bepaald afkeuring, daar slechts met aanwending van veel kracht de wond kon gesloten worden en onvermijdelijk veel lucht in de buikholte moest worden achtergelaten.

De sterk gevulde maag werd spoedig gevonden. Een ingebrachte oesophagussonde deed de vloeistof pas bij neêrhangend bovenlichaam afvloeijen. Deze vloeistof was helder en dun als water. Na volkomen aftapping werd met de operatie voortgegaan. Geen maaginhoud vertoonde zich in het verdere beloop.

De zeer harde pylorus werd vrij gemakkelijk buiten de buikwond gebracht, van de omgeving door omsteking geïsoleerd en ingesneden. Geen lumen werd hierbij gevonden. Zooals later bleek trof deze incisie juist de plaats der structuur, waardoor de fijnste sonde onmiddellijk na de operatie niet heen te dringen was. Hoogere en lagere incisies brachten maag- en darmlumen te voorschijn. Na voorafgaande fixatie van maag- en darmwand door ingevoerde hechtingen werd de vernauwde pylorus over de uitgestrektheid van ruim 1 ctm. geheel verwijderd en tot de verdere hechting overgegaan. Zeer veel moeite veroorzaakte het mij om zorg te dragen dat geen torsie plaats vond. Het komt mij voor dat het aanleggen van klampen deze moeilijkheid wel verminderd zou hebben. De hechtingen waren gedeeltelijk LEMBERT'sche met CZERNY's étagenaad, gedeeltelijk WÖFLER'sche.

De operatie duurde 2 uur. Patient was na de operatie vrij wel en warm, dank zij BERN'S' verwarmde operatietafel. De pols was niet slechter waarneembaar dan vóór de operatie.

Tot half vier 's nachts bleef de toestand bevredigend, patient was compos mentis, pols wat voller, pijn dragelijk. Half zes 's morgens werd patient soporeus teruggevonden, half zeven stierf hij vrij plotseling.

Daarop doet de Heer JUDA de volgende voordracht:

De benaming der brilleglazen in dioptriën.

Reeds lang was men er op bedacht geweest om voor de brilleglazen een ander stelsel in te voeren om het lastige der breuken te voorkomen. De eenheid in het oude stelsel was de duim, zoodat eene lens van een duim brandpuntsafstand genaamd werd 1 positief of negatief. Eene lens van 2, 3, 4 enz. duimen brandpuntsafstand kreeg den naam van $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$, $\frac{1}{4}$ enz. Altijd had men dus met breuken te doen.

Een ander bezwaar was dat de duim in de verschillende landen niet dezelfde lengte bezat. Zoo was

1 Parijsche duim	=	27.07	m.m.
1 Pruissische "	=	26.15	"
1 Engelsche "	=	25.20	"

Daarom werd op het oogheekundig Congres te Parijs in 1866 eene commissie benoemd om een nieuw stelsel voor de brilleglazen in te voeren, waarbij als eenheid zou worden aangenomen eene lens van grooteren brandpuntsafstand en daardoor het lastige der breuken zou worden vermeden,

JAVAL stelde voor als eenheid aan te nemen eene lens van 240 centimeters brandpuntsafstand, daar het getal 240 door vele getallen deelbaar is. BUROW wilde eene lens van 300 centimeters, zijnde dit het zwakste glas, dat gewoonlijk gebruikt wordt. GIRAUD-TEULON meende echter dat eene lens van 200 centimeters voldoende zou zijn. Door DONDEERS werd echter de knoop doorgehakt. Daar de meter overal de eenheid is, zoo moest ook volgens hem voor de brillen glazen als eenheid worden aangenomen eene lens van 1 meter brandpuntsafstand. Aan deze lens werd de naam gegeven van meterlens, en het brekend vermogen van deze lens werd genoemd dioptrie.

De glazen werden nu volgens dit stelsel genoemd naar hun brekend vermogen 1, 2, 3, 4 enz., zijnde deze glazen van 1, $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{3}$ en $\frac{1}{4}$ meter brandpuntsafstand. Men ziet dat deze benaming vrij wat meer gemak oplevert. Wil men bijv. de gezamenlijke sterkte van twee lenzen weten, men behoeft ze eenvoudig bij elkander op te tellen. Voor de praktijk zijn echter ook zwakkere lenzen noodig, zoodat nog aangenomen werden lenzen van $\frac{3}{4}$, $\frac{1}{2}$ en $\frac{1}{4}$ dioptrie. Verder bleek het verschil van eene dioptrie tusschen de zwakke glazen te groot, zoodat men kwartdioptriën invoerde tot n°. 2.5 en halve dioptriën tot n°. 6.

Men kan gemakkelijk het oude systeem tot het nieuwe herleiden en omgekeerd. Een meter heeft namelijk 37 Parijsche duimen. Men heeft dus eenvoudig den naam van de dioptrie door 37 te deelen, of omgekeerd den ouden naam met 37 te vermenigvuldigen. Eene lens van 4 dioptriën bijv. is gelijk aan eene lens van $\frac{4}{37}$ of $\frac{1}{9\frac{1}{4}}$, dat is van $9\frac{1}{4}$ duim brandpuntsafstand. Eene lens van 5 duim brandpuntsafstand ($\frac{1}{5}$) is gelijk aan $\frac{37}{5}$, dat is ongeveer 7.5 dioptriën. Bij het herleiden is het echter wel zoo gemakkelijk een meter gelijk te stellen met 36 Parijsche duimen. Men maakt dan wel eene kleine fout, maar het getal 36 levert een groot voordeel op, daar het door verschillende getallen deelbaar is.

Daar men bij de invoering der nieuwe glazen alle contrôle miste, omdat men ze niet met andere standaardlenzen kon vergelijken, was men er spoedig op bedacht ze aan een nauwkeurig onderzoek te onderwerpen. Prof. SNELLEN heeft daarvoor een instrument laten vervaardigen, waaraan hij den naam phakometer heeft gegeven. Met dit instrument kan men spoedig het brekend vermogen der glazen bepalen. Het berust hierop dat, wanneer een voorwerp op den dubbelen brandpuntsafstand van eene lens geplaatst wordt, zijn beeld op gelijken afstand achter die lens gevormd wordt, en even groot is als het voorwerp zelf. Het glas, dat onderzocht moet worden, wordt juist in het midden tusschen voorwerp en scherm tusschen twee naar elkander toe veerende ringen ingeklemd. Verder is aan het instrument een toestel aangebracht, waardoor voorwerp en scherm gelijktijdig en wel gelijkmatig in tegenovergestelde richting kunnen bewogen worden. Hierdoor kan men gemakkelijk voorwerp en scherm zoo stellen, dat een scherp beeld van het voorwerp gevormd wordt. Om den toestel echter niet te lang te maken, heeft SNELLEN aan beide zijden van het te onderzoeken glas een hulplens aangebracht van 2.75 dioptriën, zoodat de stralen op korteren afstand tot vereeniging gebracht worden, dan bij het te bepalen glas alleen het geval geweest zou zijn.

Hierna sluit de Voorzitter met een woord van dank aan de sprekers de vergadering.

VERGELIJKING TUSSCHEN DE NIEUWE EN DE OUDE BENAMING DER BRILLEGLAZEN.

Namen der dioptriën.	Brandpuntsafstand in Meters.	Brandpuntsafstand in Parijsche duimen.
0.25	4	148
0.5	2	74
0.75	1.333	49
1.	1	37
1.25	0.8	30
1.5	0.666	24 ¹ / ₂
1.75	0.571	21
2.	0.5	18 ¹ / ₂
2.25	0.444	17
2.5	0.4	15
2.75	0.363	12 ¹ / ₃
3.	0.333	13 ¹ / ₂
3.5	0.286	10 ² / ₅
4.	0.250	9 ¹ / ₄
4.5	0.222	8 ¹ / ₄
5.	0.2	7 ² / ₅
5.5	0.182	6 ⁴ / ₅
6.	0.166	6 ¹ / ₆
7.	0.143	5 ² / ₇
8.	0.125	4 ⁵ / ₈
9.	0.111	4 ¹ / ₉
10.	0.1	3 ⁷ / ₁₀
11.	0.091	3 ⁴ / ₁₁
12.	0.083	3 ¹ / ₁₂
13.	0.077	2 ¹¹ / ₁₃
14.	0.071	2 ⁹ / ₁₄
15.	0.067	2 ⁷ / ₁₅
16.	0.062	2 ⁵ / ₁₆
18.	0.055	2 ¹ / ₁₈
20.	0.050	1 ¹⁷ / ₂₀